

korte mededelingen

Gemeente Hooge en Lage Zwaluwe start zwaluwactie

Toen wij, leden van het IVN-Roosendaal, in het voorjaar van 1990 onze gierzwaluwtentoonstelling organiseerden, hoorden wij dat er in de gemeente Hooge en Lage Zwaluwe plannen waren om maatregelen te treffen ter bescherming van de zwaluwen.

Wij stuurden een uitnodiging aan het gemeentebestuur van deze gemeente en boden onze tentoonstelling te leen aan. Kort daarop kregen wij bericht van de burgemeester waarin hij ons vroeg of wij ideeën hadden hoe de zwaluwen te helpen en te beschermen.

Hierop volgde een afspraak en het resultaat van dat gesprek was dat de gemeente op alle mogelijke manieren zou meewerken om van Hooge en Lage Zwaluwe een oord te maken dat zijn naam eer zou aandoen.

Zo'n kans is natuurlijk uniek, meestal moeten natuur- en milieuorganisaties jarenlang pleiten om de overheden zo ver te krijgen.

Samen met enthousiaste Zwaluwers hebben wij enkele maanden geleden 'Adoptieplan plan Zwaluwen' opgericht. In die periode vernamen wij dat 'Vogelbescherming' ook plannen heeft om in 1991 extra aandacht te vestigen op onze zwaluwen. Het leek mij een leuk idee om deze actie te laten starten vanuit Hooge/Lage Zwaluwe. Bij deze vereniging reageerde men enthousiast op dit plan. Op woensdag 20 maart 1991 gaat het gebeuren. Er zijn samen met het gemeentebestuur, de inwoners en natuurlijk met de scholen allerlei plannen gemaakt.

Houdt u ons in de gaten? U hoort nog van ons! Voor nadere inlichtingen, zie onderstaand adres.

■ Marjos Mourmans-Leinders, Zundertseweg 84, 4707 PB Roosendaal, namens 'Adoptieplan Zwaluwen', 01650 - 35 810.

Lijst van beschermde vogels

De Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft een lijst van beschermde vogels samengesteld (samensteller A.J. Binsbergen, 1990). In de loop van dit jaar zal een ontwerp tot wijziging van de Vogelwet 1936, de Jachtwet en de Natuurbeschermingswet (aanpassing aan internationale regelgeving) aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. Dit wetsvoorstel zal onder andere een wijziging van de opsomming van de vogelsoorten die genoemd worden in de Jachtwet inhouden, in die zin dat de term 'alle soorten eenden en ganzen' wordt vervangen door een opsomming van soorten (in beginsel soorten waar de jacht op geopend wordt). Andere soorten, zoals Bergeend, IJseend, de zaagbeksoorten en de Roodhalsgans, zullen daarmee tot de beschermde vogelsoorten in de zin van de Vogelwet 1936 gaan behoren. De onderhavige lijst zal dan aanpassing behoeven.

Nadere inlichtingen over de lijst: 070 - 379 919 (postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage).

Onbeschermde verklaarde vogelsoorten

Met ingang van 1 januari 1991 worden in geheel Nederland tot de beschermde vogels in de zin van de Vogelwet 1936 niet gerekend:

- a. gedurende het tijdvak van 1 januari 1991 tot en met 31 december 1992, met uitzondering van de periode van 15 april tot en met 15 juli 1991, respectievelijk 1992: de Zilvermeeuw en de Kokmeeuw.
- b. gedurende het tijdvak van 1 juni 1991 tot en met 30 november 1991 en het tijdvak van 1 juni 1992 tot en met 30 november 1992: de Spreeuw.

De staatssecretaris van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft dit Besluit genomen gelet op artikel 3 van het Vogelbesluit 1937 en het advies van de Natuurbeschermingsraad van 17 december 1990.

Jacht op elf onschadelijke vogelsoorten

In Het Vogeljaar 37 (4) : 170 hebben wij reeds bericht over de acties van de nog geoorloofde jacht op elf onschadelijke vogelsoorten, te weten Watersnip, Houtsnip, Goudplevier, Krakeend, Pijlstaart, Wintertaling, Slobeend, Kuifeend, Topperend, Tafeleend en de niet-trekvogel Patrijs te stoppen. Hiervoor werden alle Nederlandse gemeenten aangeschreven.

Thans is in meer dan de helft van de Nederlandse gemeenten de jacht op deze onschadelijke vogelsoorten totaal gesloten. Reeds 362 van de 672 Nederlandse gemeenten hebben gehoor gegeven aan de oproep om de jacht op haar gronden niet meer toe te staan.

In mierezuur badende vogels

A.L.J. van IJzendoorn heeft zijn oude 'liefde' weer opgenomen en nadat hij in 1952 drie artikelen schreef over het 'mierenwrijven' zoals hij dat heeft genoemd, vinden wij in 'Natura' 86 (8): 185-187 weer een artikel over dit onderwerp van zijn hand. En wel naar aanleiding van een vraag van de schrijver J.J. Snijder in 'De Noordwesthoek'. Hij beschrijft twee gedragvormen het actieve en het passieve mierenwrijven. In het eerste geval worden een of meer levende dieren tegen de veren gewreven, in het andere geval gaan ze midden tussen de mieren zitten en dwingen hierdoor de mieren tot het spuiten van mierezuur tegen de veren.

Bovendien beschrijft hij zeven theorieën die over dit mysterieuze gedrag in de loop der jaren naar voren zijn gebracht.

En niet onterecht besluit de auteur zijn verhaal met 'nog aardiger het vogelgedrag buiten gaan bekijken. Want het mierenwrijven is uiteindelijk één van die vele uitingen van vogels, die het waarnemen in het vrije veld niet alleen tot een esthetisch maar ook tot een intellectueel genoegen maakt'.

A.L.J. van IJzendoorn (1989): Mierenwrijven: mysterieus vogelgedrag. *Natura* 86 (8): 185-187.

Interessante uitspraak over de EG-Vogelrichtlijn

Op 15 maart 1990 is Nederland door het Europese Hof van Justitie voor de tweede maal veroordeeld wegens schending van de bepalingen van de EG-Vogelrichtlijn (79/409). De uitvoering van deze vogelrichtlijn hoeft niet alleen via wettelijke maatregelen plaats te vinden maar mag ook door middel van ministeriële regelingen. Van belang is tevens te weten dat de overheid moet zorgdragen dat met de richtlijn onverenigbare praktijken NIET VOOR KUNNEN KOMEN. Vergunningen die op grond van de Nederlandse wetgeving door het bevoegd gezag worden afgegeven en in strijd zijn met de bepalingen van de vogelrichtlijn mogen niet worden verleend. Alles bijeen het bestuderen waard want deze uitspraken bieden nieuwe kansen voor de natuurbeschermers. Het is tevens zaak niet alleen wetgeving maar ook ministeriële regelingen te raadplegen vóórdat tot actie wordt overgegaan.

■ Pierre Maréchal

Litteratuur: Jans (1990): Jachtwet: Vogelrichtlijn. Milieu en Recht (7/8): 322-326

EG-Commissie krijgt van een uitgever een tarief zonder grenzen.

Dank zij de tussenkomst van de Europese Commissie heeft de Britse uitgever Pergamon Press besloten bepaalde abonnees niet langer te discrimineren omdat zij in een bepaald land wonen. Jarenlang berekende Pergamon Press voor zijn wetenschappelijke tijdschriften verschillende tarieven naar gelang het land waar de abonnee woonde. De verschillen van land tot land waren vaak enorm. Zo bestond er in 1987 een verschil van 40% tussen de prijs in ponden en in Duitse markten.

Pergamon zag er nauwlettend op toe dat elke abonnee het tarief betaalde van het land waar hij woonde. Zodra men aan het opgegeven adres zag waar de abonnee woonde werd het tarief van het betreffende land toegepast. Omdat de Europese commissie vond dat deze praktijken niet in overeenstemming waren met de Europese concurrentieregels spande zij een procedure aan tegen de uitgever. Hoewel de uitgever de positie van de Europese Commissie op juridische gronden bestreed accepteerde hij begin oktober dat de lezers zich abonneerden in het land van hun keuze. Hij ging zelfs verder door aan te kondigen volgend jaar een enkele prijs voor de hele Gemeenschap te zullen berekenen.

J.B. Pieters directeur Natuur, Bos, Landschap en Fauna

Drs. J.B. Pieters is benoemd tot directeur van de per 1 juli 1991 te vormen directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna (NBLF) van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Drs. C.J. Kalden is benoemd tot plaatsvervangend directeur, tevens sectorhoofd algemene zaken van de zelfde directie.

Ir. G.J.P. Jansen is benoemd tot adjunct directeur Natuur, Bos, Landschap en Fauna, tevens sectorhoofd bos van de directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna.

Knobbelzwaan slaat Ekster neer

Op een morgen in mei 1990 wandelde ik met mijn honden langs de Immerloo Plas in Arnhem-Zuid.

Op een van de kleine eilandjes in deze plas zat een Knobbelzwaan te broeden. Het mannetje hing ergens in de buurt van het nest rond. Op een gegeven moment werd mijn aandacht getrokken omdat het mannetje met veel lawaai uit het water opvloog. Ik zag dat hij een Ekster achterna zat, die vrij laag over het water vloog. De zwaan haalde de Ekster in, vloog pal over hem heen en sloeg hem met een vleugel in het water. Ik zag een plons.

Vrij lang ben ik blijven kijken, maar van de Ekster heb ik niets meer gezien.

De Knobbelzwaan ging daarna terug in de richting van het nest om daar weer rond te hangen.

■ AEmilie J.A. de Jong, Groningensingel 325, 6835 EM Arnhem, 085 - 214 042.

Trek van Goudhaantjes

Ter aanvulling op het berichtje over trek van Goudhaantjes in het najaar 1989 (Het Vogeljaar 38 (5): 230) is wellicht vermeldenswaard dat het op 18 oktober 1989 in het Deelerwoud letterlijk wemelde van de Goudhaantjes. Dat moeten er duizenden zijn geweest. Behoorde dit bij de genoemde trek golf van 15 oktober 1989?

Overigens: vanwaar de neiging bij sommigen om voor het kleinste vogeltje van Europa het grove, ontoepasselijke 'Goudhaan' te gebruiken, als ware het een kampioen-vechter? 'Het Vogeljaar' zou hier niet het slechte voorbeeld moeten geven.

■ S. Boelsma, Korte Akker 142, 6651 WS Druten.

Kwartels in 1989

Wat de aansluitende berichten over Kwartels in 1989 aangaat, merk ik op dat een dergelijk boeiend verschijnsel zich - naar eigen ervaring - ook in het noordwesten van Spanje voordeed. Na jarenlange afwezigheid waren daar in het Cantabrisch Gebergte (althans in een deel ervan dat ik goed kan beoordelen) vanaf 14 mei 1989 ineens weer volop Kwartels te horen. Is er verband? Is dit eveneens noordwaartse trek door bijvoorbeeld droogte in zuidelijker Spanje?

■ S. Boelsma, Korte Akker 142, 6651 WS Druten.

Raven in Nederland

In 'De Volkskrant' van 12 mei 1990 schreef Marc van den Broek over de Raven in Nederland.

De introductie van de Raaf begon in ons land in 1966, nadat in 1947 de basis voor het plan was gelegd. In het begin kwamen er 37 Raven uit de Westduitse deelstaat Sleeswijk-Holstein. In dat gebied leefde de meest nabije groep Raven. Daarna zijn 66 Raven uit de DDR geïmporteerd. Met de vogels is gefokt en in 1969 kregen de eerste Raven de vrijheid. Pas in 1976 kwamen drie paren aan broeden toe en vijf in het wild geboren jongen vlogen uit. In het begin van de jaren tachtig daalde het aantal paren. Op een gegeven moment waren er nog maar vier paren. Tot 1987 werden 160 Raven losgelaten.

Het aantal paren is nu opgelopen van 21 paren met 38 jongen in 1989 tot 25 paren in 1990.

Noordlimburgs project voor bescherming van Ortolaan in België

Naar aanleiding van haar vijftig jaar bestaan heeft de Rotary-Club Neerpelt-Dommelvallei zich tot doel gesteld een waardevol natuurgebied aan te kopen en te beheren om te trachten in België de laatste Ortolanen van Vlaanderen te bewaren. De werkgroep Isis uit Peer treedt op als coördinator voor het project.

Medewerking verlenen De Wielewaal, Natuurreservaten, Lisec, Vogelwerkgroep Pelt, V.E.N. en anderen.

Om het project te kunnen financieren worden voorzien: een persconferentie, een promotiebrochure, de uitgifte van een kunstwerk, een filmvoorstelling, een promotiedag en het opnemen van advertenties.

De Ortolaan bereikt in onze streken de noordelijke grens van zijn verspreidingsgebied. Hij is nooit algemeen geweest en kwam alleen voor in het noorden van het land. De huidige populatie bedraagt nog slechts 5% van die van 1950.

De voornaamste oorzaak van deze achteruitgang is vermoedelijk de achteruitgang van de kleinschalige landbouw.

In 1987 werd het Fonds ter instandhouding van de Ortolaan opgericht. Het fonds tracht het typische landschap van Noord-Limburg zo veel mogelijk te behouden, door zich onder meer te verzetten tegen het rooien van hagen en bosjes. Landbouwers worden aangesproken om op hun bedrijf milieuvriendelijke methodes te gebruiken; wie ermee instemt op zijn grond enkele lapjes in te zaaien met gerst of rogge, in plaats van maïs, kan rekenen op een financiële compensatie.

In 1988 besloot het Wereld Natuur Fonds de werking van het Fonds financieel te steunen.

Wij hopen dat deze wanhopige poging van de regio Noord-Limburg om de Ortolaan een overlevingskans te geven, succes mag hebben.

H. Franckx.

Project Ortolaan

In maart 1990 werd door de Rotary Club Dommelvallei, in samenwerking met de Noordlimburgse Natuur- en Milieuvereniging het 'Project Ortolaan' opgezet.

Aan de Milieugroep Isis gaf de Rotary Club toen een bedrag van Bfr. 500.000 waarmee een speciaal bronzen beeldje en een kleurrijke brochure konden worden verwezenlijkt. Om het project af te sluiten organiseerde de Werkgroep Ortolaan op 16 november 1990 een filmavond, gekoppeld aan een gespreksavond met enkele voordrachten te Peer.

De brochure kost Bfr. 150 en kan telefonisch worden besteld bij de Milieugroep Isis: (0)11 - 633 705.

Bij Ortolanen in Bondsrepubliek pseudotuberculose vastgesteld

In een uitvoerig artikel van Bernd von Bülow (Charadrius 26 (3): 151-189, 1990) over de verspreiding en habitatkeuze van de Ortolaan (*Emberiza hortulana*) in Westfalen maakt de auteur

melding van een in het veld gevonden en naderhand onderzocht geval van pseudotuberculose. In de onderzoeksperiode werden tachtig territoria vastgesteld. Buiten het onderzoeksgebied nog eens achtenvijftig. Van de studie in 1986 bleek slechts vijftienvijftig procent van de territoria bezet te zijn door paartjes. Vierenzeventig procent van de paartjes was succesvol.

Het is bekend dat pseudotuberculose bij vogels niet alleen tot sterfte bij individuen leidt maar ook dat deze tevens sterk besmettelijk is. Verder kan de voortplanting negatief worden beïnvloed met name de vruchtbaarheid van eieren. Het is niet onmogelijk dat de ziekte via bemesting (pluimvee) of door het uitzetten van zieke hoenders ten behoeve van de jacht wordt verspreid.

Zie tevens: Vogeljaar 32 (3) 1984. Themanummer Ortolaan.

Beheersovereenkomsten ten behoeve van Ortolaan

Met als doelstelling het definitieve beschermen van de Ortolaan, werd onlangs tussen het Provinciebestuur van de Belgische provincie Limburg en drie Kempische boeren een speciale beheersovereenkomst afgesloten. De eerste in haar soort - maar waarschijnlijk niet de laatste. De Ortolaan voelt zich bij uitstek thuis in een houtwalrijk akkerbouwgebied waarop zandgrond granen (vooral wintergranen) en aardappelen worden geteeld. Dit typische natuurlandschap wordt volledig verdrongen. De kleine gemengde landbouwbedrijven moeten immers plaatsmaken voor grote gerationaliseerde bedrijven met, zoals dat heet, 'monotoon variërend grondgebruik'. De Ortolaan dreigt hiervan binnenkort het slachtoffer te worden.

'Tien jaar geleden telden wij méér dan dertig broedparen', zegt gedeputeerde voor leefmilieu Steve Stevaert. *'Vandaag rusten ons in de Belgische provincie Limburg minder dan tien broedparen. Terwijl wij in West-Europa één van de laatste plekken bezitten waar de Ortolaan nog niet is uitgestorven.'*

Reden genoeg dus om in te grijpen, vond Stevaert. *'Want oude Kempische boerderijtjes kunnen wij naar Bokrijk halen, maar de Ortolaan niet.'*

Voor het eerst werd tussen het Provinciebestuur van Limburg, (Dienst Public Relations, Dr. Willemstraat 23, B-3500 Hasselt, België) en drie particuliere landbouwers een beheersovereenkomst afgesloten. Deze landbouwers uit Meeuwen en Peer hebben in de loop van oktober rond de bestaande eikehoutwallen die de broedgebieden omgeven, wintergewassen ingezaaid, die tot juni 1991 behouden blijven. Intussen zullen de boeren geen handelingen uitvoeren die de Ortolanen kunnen verstoren.

'De beslissing om de Ortolaan te beschermen door middel van een natuurbeheersovereenkomst tussen de provincie enerzijds en particuliere landbouwers anderzijds, is symbolisch voor het vernieuwde beleid dat de Bestendige Deputatie willen voeren,' zegt gedeputeerde voor milieu Steve Stevaert. *'Dit soort overeenkomsten is uniek in België. Maar wat Limburg betreft liggen*

er nog enkele onderwerpen op goedkeuring te wachten. Zo voeren wij vergevorderde besprekingen met een gemeente in Zuid-Limburg over de bescherming van poelen en ook willen wij met twee andere Limburgse gemeenten afspraken maken rond amfibieën en wilde orchideeën.'

Bron: De Nieuwe Limburger, nummer 8, november 1990, bladzijde 13. Redactieadres: Provinciaal Begijnhof, Zuivelmarkt 33, B-3500 Hasselt; België (0)11 - 210 266 (toestel 291) en (0)11 - 231 226. Viermaandelijks huis-aan-huisblad van de provincie Limburg. Uitgegeven in opdracht van de Bestendige Deputatie. Verantwoordelijk uitgever: Marc Martens, Provinciegriffier, Dr. Willemsstraat 23, B-3500 Hasselt, België.

Detergentia funest

Zeedieren worden geregeld het slachtoffer van olie, die min of meer per ongeluk door schepen wordt geloosd. Zelfs de pinguïns van Antarctica ontkomen er niet aan. Het is nu gebleken dat ook de detergentia, waarmee de olie wordt opgeruimd, gevaarlijk is voor vogels. TNO-onderzoekers Martin Scholten en Tim Bowler van het Laboratorium voor Marien Biologisch Onderzoek in Den Helder hebben dit geconstateerd. Huidirritatie wordt vooral veroorzaakt door het technisch mengsel van ethoxylaten van nonylfenol, een industrieel ontvettingsmiddel.

■ Bron: Toegepaste Wetenschappen 5.21. Biovisie 70(1) - 12 januari 1990, bladzijde 5.

Voorburg niet strafbaar inzake verwijderen reigernesten

Op 23 oktober 1990 kwam er een (voorlopig) teleurstellend einde aan de pogingen om de gemeente Voorburg strafbaar te stellen inzake het zonder vergunning verwijderen van een groot aantal reigernesten in het park 'Vreugd en Rust' te Voorburg. De Hoge Raad kwam toen tot de uitspraak dat de gemeente niet kon worden vervolgd wegens een overtreding van de Vogelwet. De voorgeschiedenis mag als bekend worden verondersteld: de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken had deze zaak bij justitie aangekaart, toen de gemeente in 1987 op heterdaad was betrapt. De kantonrechter veroordeelde de gemeente in een eerder stadium onder andere tot het betalen van f 5.000,- aan de vereniging. De gemeente ging echter met succes in hoger beroep; de rechtbank oordeelde dat de gemeente niet kon worden vervolgd omdat Voorburg zou handelen ter vervulling van een plicht (namelijk het onderhoud van het park) die de gemeente via de Gemeentewet was opgelegd. De Officier van Justitie is hiertegen in overleg met ons in cassatie gegaan, naar nu blijkt, zonder succes.

Hoewel op dit moment de exacte motivering van de Hoge Raad nog onbekend is, mogen wij aannemen dat dit dezelfde is als die van de rechtbank. Reeds eerder kwam de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad in een schriftelijke conclusie tot de zelfde uitspraak. Overigens houdt dit heel duidelijk niet in dat een gemeente niet gebonden is zich aan de Vogelwet te houden. Evenmin houdt het in, dat de gemeente Voorburg geen strafbaar feit zou hebben gepleegd,

want hierover is het niet tot een uitspraak gekomen. Er is alleen gezegd dat de gemeente volgens de procedure die in gang is gezet niet vervolgbaar is.

Vanzelfsprekend is men zeer teleurgesteld over deze uitspraak. De Vogelwet wordt op deze manier in ieder geval volledig ontkracht. Er kan hiervan een grote precedentwerking uitgaan. Nu kan immers elke gemeente of andere overheidsinstantie ook klakkeloos natuurwetten overtreden zonder daar strafbaar voor te zijn, als het maar is 'ter vervulling van hun taak'. Gelukkig kan de Raad van State in een procedure die nog loopt de gemeente nog steeds een vergunning voor het verwijderen van de nesten weigeren. Dit houdt dan in, dat de Raad van State vindt dat er geen overwegingen zijn om de nesten te verwijderen, omdat de vogels geen schade aan de betreffende Beuken veroorzaken. In het Voorburgse geval mag gehoopt worden dat de gemeente hier toch naar luistert. Als de Raad van State zegt dat er geen schade is, dan behoeven de nesten ook niet weg en zitten de Blauwe Reigers veilig. De Haagse Vogelbescherming heeft dan in ieder geval op dit punt zijn zin gekregen.

■ T.P.J. Loorij, Rozentuin 31, 2272 XA Voorburg 070 - 3 865 926 (thuis), 070 - 3 694 341 toestel 2416 (kantoor).

Vogels en ruiten

Volgens een bericht in Urban Wildlife News (1990) 7 (3): 20 is in de Verenigde Staten vastgesteld dat van het aanbrengen van klevers met vogelsilhouetten geen preventieve werking uitgaat. Vogels blijven tegen ruiten (ook spiegelruiten) aanvliegen. De oorzaak is waarschijnlijk dat zij de ruiten niet herkennen als zijnde obstakels. Er wordt geadviseerd om de eventuele voedertafels dichter (0.3 meter) bij de ramen te plaatsen zodat opvliegende vogels geen snelheid kunnen ontwikkelen en daardoor minder letsel oplopen. Jaarlijks zouden in de VS minimaal 98 miljoen en maximaal 976 miljoen aanvaringen van vogels met ruiten plaatsvinden. De meeste vogels zullen waarschijnlijk daarbij omkomen. Het bericht zou aanleiding moeten geven om het toepassen van vogelsilhouetten als preventieve maatregel aan een nader onderzoek te onderwerpen.

P. Maréchal

'Help Texel tegen agressieve meeuwen'

Onlangs kwam Terschelling in het nieuws wegens agressief gedrag van plaatselijke meeuwen. De vraatzuchtige vogels vormden een bedreiging voor dieren en mensen nadat de vuilstortplaats werd gesloten wegens de afvoer van het eilandafval naar het vasteland.

Texel krijgt dit jaar te maken met sluiting van de 'belt'. B. en W. vrezén, met het schrikbeeld van het collega-waddeneiland voor ogen, ook hier een meeuwenplaag. Om dat te voorkomen zal het college minister P. Bukman van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vragen de benodigde maatregelen te treffen.

Een bericht uit de Texelse Courant van donderdag 17 januari 1991.

Vermindering verlies van mineralen beter voor boeren en milieu

Dit winterseizoen start een proefproject voor boeren in de gemeente Chaam. Doel is om het verlies van mineralen (stikstof, fosfor en kalium) naar grond- en oppervlaktewater te verminderen. Door te veel mest spoelen mineralen uit naar het grond- en oppervlaktewater en richten daar schade aan. Deze verspilling kost de boer nog geld ook. Door het proefproject kunnen de boeren meer inzicht krijgen in hoe ze op hun bedrijf effectiever kunnen omgaan met deze mineralen en welke financiële besparing dat oplevert. De deelname aan het project is vrijwillig. Deelnemende boeren kunnen rekenen op een subsidie van de provincie. Het project heeft een looptijd van drie jaar.

Vermindering van het mineralenverlies is in de Chaamse Beken van groot belang vanwege de natuurwaarde van dit gebied. De Chaamse Beken is een gebied waar bodembescherming hard nodig is om de natuurwaarden van het oppervlaktewater, waardoor bepaalde planten en dieren niet meer kunnen leven, en bijvoorbeeld de algengroei snel toeneemt. De Chaamse Beken is één van de Brabantse beekdalgebieden die zowel in het toekomstig provinciaal Milieubeleidsplan, in het Waterhuishoudingsplan als in het toekomstig Natuurbeleidsplan prioriteit krijgen bij de terugdringing van de negatieve effecten van te veel mest.

Mestwetgeving: evaluatie en voorstellen nieuw beleid

Met het mestbeleid van de laatste jaren zijn de eerste stappen gezet op weg naar een oplossing van het mestprobleem, maar het beleid is nog verre van optimaal.

Ten eerste zijn de regels deels weinig doeltreffend (8 punten). Ten tweede lokken de regels soms afwenteling van de problemen uit (5 punten) en ten derde zijn de regels voor boeren weinig billijk en weinig motiverend (3 punten).

De toekomstige regelgeving zal effectiever moeten zijn. Dat wil zeggen doeltreffender voor het milieu en motiverender en billijker voor de boer. Dit verslag gaat dieper in op de vleesquotering en mineralen-overschothelling, het beperken van de uitbreidingsmogelijkheden, het bespreken van kunstmestgebruik, de mineralenbalans, de mestafzet en mestverwerking. Van sommige voorgestelde maatregelen zijn de precieze effecten nog onduidelijk of is de invulling nog onvoldoende uitgewerkt. Daarom is nader onderzoek op bepaalde punten gewenst.

P. Terwan, W.H.M.M. van Laarhoven, P.C.M. Willemsen, W.J. van der Weijden & J.A.M. van Bergen: De mestwetgeving: evaluatie en voorstellen voor nieuw beleid. 122 bladzijden, 6 bijlagen, zwartwitfoto's, tabellen, figuren (1990). Uitg. Centrum Landbouw en Milieu, Oude Gracht 197, 3511 NG Utrecht, 030-322 481. Prijs f 22,50 (inclusief verzendkosten). Verkrijgbaar door storting op postgirorekening 4 204 713 van Centrum Landbouw en Milieu, Utrecht, onder vermelding van de gewenste titel. Een volledig overzicht van publikaties kunt u telefonisch aanvragen.

Effecten van verschillen in mestsoort en waterstand op vegetatie en fauna in Alblasserwaard.

De mestproblemen zijn momenteel zeer actueel, al betreft het dan met name de hoeveelheid en het tijdstip van uitrijden. De vorm waarin de mest op het land komt is echter ook van belang. Op een speciaal aangelegd proefterrein in de Donkse Laagten (Alblasserwaard) zijn proefvelden met verschillende behandelingen (plaggen, begrazing, diverse soorten bemesting) gedurende de jaren 1985-1988 onderzocht op veranderingen in vegetatie, bodemfauna en bodemoppervlaktefauna. De fauna blijkt sneller op een verandering in het beheer te reageren dan de vegetatie en dat met name de bodemoppervlaktefauna al na drie jaar differentieert naar verschillende bemestingsvormen (kunstmest, ruige stalmest, runderdrijfmest en overjarige stalmest). Omdat de fauna (insekten, waaronder spinnen) sneller op een beheersverandering reageren dan de vegetatie, is deze dus eerder geschikt als indicator. Een hoge waterstand levert een hogere biomassa aan wormen op (voedsel voor volwassen vogels, maar een kleiner aantal individuen en soorten insecten; een lage waterstand, gekoppeld aan intensief beheer en lichte bemesting, levert een rijke entomofauna op en daarmee voldoende voedsel voor weidevogelkuikens. Een goed weidevogelbiotoop, waarin zowel volwassen vogels als kuikens voldoende voedsel hebben en niet worden verstoord, lijkt een terrein met wisselende NAP-hoogten, lichte bemesting en extensief beheer te zijn.

H. Siepel, P.A. Slim, W. Ma, J. Meijer, H.A.H. Wijnhoven, J. Bodt & L.J. van Os: Effecten van verschillen in mestsoort en waterstand op vegetatie en fauna van klei-opeven graslanden in de Alblasserwaard. 50 bladzijden, 18 figuren, 11 tabellen (1990). RIN-rapport nummer 90/8. Uitg. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem. Prijs f 7,-. Verkrijgbaar door overmaking op postrekening 5 160 648 ten name van Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum, onder vermelding van rapportnummer.

Paarse Strandlopers en Steenlopers met kleurringen

Evenals in 1989 en 1990 zullen er ook dit jaar weer Paarse Strandlopers en Steenlopers worden geringd op de dijk en het strand van Den Helder. Daarom vragen wij u weer om goed op te letten en te noteren waar u deze geringde vogels hebt gezien.

De eerste Paarse Strandlopers waren dit najaar alweer erg vroeg terug en wel op 22 juli 1990. Normaal is dit pas eind augustus het geval.

Steenlopers zijn het gehele jaar door op de dijk en op de strekdammen waargenomen en ook dit is een vrij uniek verschijnsel. Het is dan ook reden geweest om via de Nederlandse Ringcentrale toestemming te vragen om Steenlopers te mogen voorzien van kleurringen. De eerste exemplaren zijn reeds op Vlieland van kleurringen voorzien, maar nog niet één exemplaar is ergens anders waargenomen. De kans is groot dat er een aantal op de dijk of het strand van Den Helder zullen verschijnen.

Van de Paarse Strandlopers die wij in de winter van 1989/1990 bij Den Helder hebben geringd, was het eerste exemplaar weer terug op 23 september 1990. Dit betrof een vogel die op 4 januari 1990 werd geringd.

Een ander exemplaar, geringd op 27 november verscheen op 26 september 1990 op de dijk.

Hieruit blijkt, dat wij toch jaarlijks met de zelfde vogels te maken hebben. Daarom hopen wij nog steeds, dat er een aantal vogels uit hun broedgebieden worden teruggemeld, want wij weten nog steeds niet waar de vogels, die de winter bij Den Helder door brengen, vandaan komen.

Wél is een aflezing bekend van een Paarse Strandloper, geringd op Vlieland, die men terugzag op IJsland.

En op de pier van IJmuiden is een exemplaar waargenomen met een ring uit Zweden. Deze vogel schijnt daar al een aantal winters te verblijven. Wij hopen op uw medewerking voor dit onderzoek.

■ C.J. de Graaf, Pieterstraatlaan 82, 1785 GX Den Helder & G.Th. de Roos, Dorpsstraat 198, 8899 AP Vlieland.

Let op geverfde Kemphanen

In dit voorjaar en aanstaande broedseizoen kunnen er in Nederland Kemphanen worden gezien die in Kameroen, Senegal of Italië in de afgelopen winter zijn geringd en geverfd met het doel meer inzicht te krijgen in de trekroutes.

In bovengenoemde landen is steeds met één kleur gewerkt. Rood, geel en blauw zijn gebruikt, zowel op de lichaamsdekveren als op de ondervleugels. Van voorgaande expedities weten wij dat vooral de geverfde ondervleugels in de vlucht opvallen. Nederlandse vogelaars worden opgeroepen dit jaar Kemphanen goed op verf te controleren. De volgende informatie is daarbij van belang: datum, waarnemingsplaats, kleur van de verf, de lichaamsdelen die geverfd zijn, geslacht en het aantal op verf gecontroleerde Kemphanen. Ook als er geen geverfde Kemphanen zijn gezien, is het van belang door te geven welke aantallen op verf gecontroleerd zijn.

Alle informatie kan zonder porto gestuurd worden aan Gerrit Gerritsen, antwoordnummer 3134, 8000 WB Zwolle.

Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie

De Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie (JNM) is de vereniging voor jongeren van 12 - 25 jaar, die graag ook zelf aan vogelstudie (of andere natuurstudies) willen doen. Deze jeugdbond organiseert excursies en kampen, waar onderzoek wordt gedaan naar onder andere vogels.

■ Voor nadere informatie over de JNM en de activiteiten kun je contact opnemen met het JNM-bureau, Oudegracht 42, 3511 AR Utrecht, 030 - 368 925.

Eendenkooi te bezoeken

Sinds 3 juni 1990 is bij het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen een natuurgebied opengesteld van

zes ha met een gevarieerde vegetatie. Grote bezienswaardigheid is de eendenkooi met een kooiplas en een viertal vangpijpen van zo'n dertig meter lang.

Nadere inlichtingen bij het Zuiderzeemuseum, Wierdijk 18, Enkhuizen, 02260 - 10 122.

Natuurgroep 'De Neterselse Heide' vraagt gegevens

Wij zijn op zoek naar alle gegevens over flora en fauna van natuurgebieden de Neterselse Heide, de Mispelendse Heide, Beersbroek en Dal van de Grote Beerze, alle gelegen in de provincie Noord-Brabant, regio De Kempen. Indien u gegevens over bovenstaande gebieden hebt dan vragen wij u om deze naar ons toe te sturen in verband met een onderzoek naar het voorkomen van plant en dier voor het beheer van deze gebieden.

U gelieve uw gegevens naar onderstaand adres te sturen.

■ Natuurgroep 'De Neterselse Heide', per adres M. van Gorp, Julianaplein 5, 5531 HP Bladel.

Bod gevraagd

Op alle nummers van 'Het Vogeljaar' 1957 - 1990. 05457 - 71 285.

Landbouwkundig onderzoek legt basis voor concurrerende milieu- en natuurvriendelijke landbouw

Op 20 september 1990 heeft de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek (NRLO) een Meerjarenvisie Landbouwkundig Onderzoek 1991 - 1994 uitgebracht. De in de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek samenwerkende organisaties zetten in de Meerjarenvisie de koers voor het landbouwkundig onderzoek in de jaren negentig uit. Naar de mening van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek moet het landbouwkundig onderzoek worden gericht op het totstandbrengen van een concurrerende milieu- en natuurvriendelijke landbouw. Zorg voor de kwaliteit staat daarbij voorop.

In de Meerjarenvisie komen niet alleen de ontwikkelingen met betrekking tot productie, verwerking en afzet van landbouwproducten aan de orde. Uitdrukkelijk wordt ook aandacht besteed aan een duurzame vervulling van de andere functies in het landelijk gebied: natuur, landschap, bos en water en openlucht recreatie. In het hoofdstuk 'Gebruik en beheer van het landelijk gebied' wordt op de ontwikkelingen en perspectieven terzake en op de noodzakelijke hoofdlijnen van onderzoek ingegaan. Het vinden van vormen van duurzaam samengaan van landbouw, natuur, landschap en andere functies in het landelijk gebied vormt een wezenlijke uitdaging voor het landbouwkundig onderzoek.

Nadere inlichtingen bij de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek, Bezuidenhoutseweg 89, postadres: postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage, 070-793 653.

Natuurwetenschappelijke Commissie presenteert 'Krekenplan Aardenburg'

De samenhang tussen natuurterreinen langs de Passageulle en de Sint Kruisbeek nabij Aardenburg moet worden hersteld. Dit is mogelijk door reservaatvorming, de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden, zuivering van het water en vergroting van de waterberging in het Grootte Gat van Sint Kruis. Daarnaast zijn maatregelen nodig voor het behoud van de Boomkickers bij Aardenburg. Dit schrijft de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad in haar advies over de ruilverkaveling Aardenburg. Het advies is onlangs aan de staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij uitgebracht.

In het advies presenteert de commissie een 'krekenplan' voor het gebied rond Aardenburg. Het plan is bedoeld als uitwerking van het Natuurbeleidsplan, dat de regering dit jaar heeft uitgebracht. Daarin is het krekenstelsel aangewezen als een samenhangend, te behouden en te ontwikkelen natuurgebied. In deze gebieden wil de regering reservaatvorming bevorderen. Daarvoor worden de nodige middelen beschikbaar gesteld.

Het krekenstelsel van de Passageulle, Sint Kruisbeek en het Grootte Gat van Sint Kruis moet volgens de commissie grondig worden verbeterd. Een aanzienlijke oppervlakte landbouwgrond zal als natuurgebied moeten worden aangekocht en als reservaat worden beheerd. Graslanden, struwelen en riet- en biezenvelden moeten in de toekomst het brakke water gaan omzomen, waardoor de karakteristieke flora en fauna zich kunnen herstellen.

De kern van het krekenplan wordt gevormd door de 'hydrologische isolatie' van de kreekrestanten ten opzichte van het landbouwwater. Thans maken de krekken nog deel uit van het afwateringsstelsel, dat ook voor de afvoer van het landbouwwater wordt gebruikt. Dit heeft tot gevolg dat er verontreinigd water door de kreekrestanten stroomt. Door de afwatering van het zuidelijke deelgebied in westelijke richting om te leiden, en de krekken hiervan te isoleren, kan de waterkwaliteit worden verbeterd. In de krekken kan bovendien regenwater worden vastgehouden en een meer natuurlijk peilbeheer worden ingesteld. Het plan biedt niet alleen perspectief op herstel en ontwikkeling van de natuur, maar levert ook een bijdrage aan de verdrogingsbestrijding op de zandgronden bij Eede. Aardenburg is bovendien van groot belang als leefgebied van de Boomkikker. Deze diersoort, die in Nederland met uitsterven wordt bedreigd, kan in het ruilverkavelingsgebied alleen worden behouden door het scheppen van geschikte voortplantingsbiotopen. Aankoop van de belangrijke terreinen rond Aardenburg, Heille en Sint Kruis is nodig. De commissie adviseert de wallen van Aardenburg binnen de begrenzing van het ruilverkavelingsgebied op te nemen, nieuwe drinkputten te graven en wegbermen, dijken, heggen en overhoeken te sparen.

Ook zijn in het gebied een groot aantal archeologische en historische landschapselementen

aanwezig, zoals restanten van grafheuvels en verhoogde woonplaatsen, dijken en vestingwerken. De commissie vraagt bijzondere aandacht voor het behoud van deze elementen. In het advies wordt een aantal maatregelen aanbevolen, zoals het aankopen van waardevolle dijken, wallen en vestingwerken en het accentueren van de dekzandrug Heille-Sint Kruis, kreekdoorbraken en sommige dijken door middel van beplanting. Vergroting van de herkenbaarheid van de landschapsgeschiedenis is volgens de commissie ook voor de recreatie van belang.

Grootte Peel definitief aangewezen als natuurmonument

'De Grootte Peel' is op 14 november 1990 definitief aangewezen als natuurmonument. De staatseigendommen (circa 900 ha) hebben de status van staatsnatuurmonument en de overige eigendommen (circa 440 ha) de status van beschermd natuurmonument gekregen.

Tot de aanwijzing is besloten omdat het gebied tot de in ons land zeldzaam geworden hoogveenlandschappen behoort, met een rijke flora en fauna, die veiliggesteld dienen te worden.

Het natuurmonument 'De Grootte Peel' ligt aan beide zijden van de grens tussen de provincies Limburg en Noord-Brabant en wordt voornamelijk beheerd door het Staatsbosbeheer en de gemeente Asten. Het gebied is door de Nederlandse regering reeds in 1980 aangemeld als 'wetland van internationale betekenis' en is in 1986 aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn. In 1985 heeft 'De Grootte Peel' de status van 'Nationaal Park in oprichting' gekregen. De instelling als definitief nationaal park is binnen afzienbare tijd te verwachten.

'De Grootte Peel' wordt landschappelijk bepaald door hoger gelegen dijken en peellbanen (wegen door de Peel) met daartussen uitgeveende laagten. Door de vervening en de compartimentering van het water is binnen het natuurmonument een grote diversiteit aan vegetatiestructuren ontstaan. Naast moerassen en heiden komen aanzienlijke oppervlakten met open water voor en ook pijpestrootjessavannen, struwelen en bossen.

'De Grootte Peel' is een belangrijk vogelgebied, zowel voor broedvogels als voor trekvogels en wintergasten.

Het gebied, waar circa 140 à 150 vogelsoorten voorkomen, kan worden beschouwd als één van de vogelrijkste gebieden van West-Europa. Ook komen talrijke soorten zoogdieren, reptielen en amfibieën voor, waaronder de Gladde Slang en de Heikikker. Tevens is er sprake van een grote rijkdom aan insecten, met name vlinders en libellen.

Met de aanwijzing als natuurmonument is het zonder vergunning verboden om handelingen te verrichten die schadelijk zijn voor de natuurwaarden of het natuurschoon.

De werking van de Natuurbeschermingswet strekt zich overigens ook uit over handelingen die buiten het natuurmonument plaatsvinden en schadelijk zijn voor de natuurwaarden (externe

werking). Zo is er een vergunning vereist voor uitbreiding van drainage en beregening in het agrarisch gebied over een zone van 2.000 meter rond 'De Grote Peel'. Ook de uitbreiding van diepe grondwaterwinningen ten behoeve van drink- en industriewatervoorzieningen met een negatieve werking op het natuurmonument is vergunningplichtig gesteld.

Voor de toekomst van 'De Grote Peel' staat de volgende beleidsaanpak voor ogen.

- het hanteren van een meevoudige doelstelling van de natuur waarbij aan behoud en herstel van alle huidige natuurwaarden op een evenwichtige wijze aandacht wordt gegeven.

- verder ontwikkelen van ideeën met betrekking tot wateraanvoer in de omgeving van 'De Grote Peel'.

- ontwikkelen van een beleid gericht op vermindering en/of verplaatsing van drink- en industrie-waterwinningen.

- bezien van de mogelijkheden van een herinrichting van het gebied (eventueel gekoppeld aan andere natuurgebieden in de regio).

Staatssecretaris Gabor wil dit beleid in nauwe samenwerking met de provincies uitwerken, mede ook gelet op de bevoegdheden die de provincies hebben op het gebied van planologie, milieubeheer en waterhuishouding.

Kokkelvissers beschadigen zeegras

Volgens kranteberichten (3 oktober 1990) brengen kokkelvissers soms forse schade toe aan de landaanwinningwerken en de natuur door bij de Waddeneilanden te dicht onder de kust te vissen.

Zo brachten vissers eind september onherstelbare schade toe aan het Zeegras bij Terschelling. Ook aan landaanwinningwerken ontstond schade.

De dienstkring Delfzijl van Rijkswaterstaat werkt aan een rapport hierover en bekijkt of de schade te verhalen is.

Volgens Rijkswaterstaat op Terschelling zijn de problemen ontstaan na een versoepeling van de Baggerwet.

Broedvogels van Einde-Gooi 1989

In 1989, evenals in de jaren 1969, 1970, 1971, 1979, en 1980, werden de broedvogels van Einde-Gooi ten zuiden van Hilversum integraal geïnventariseerd. Van 51 verschillende soorten broedvogels met in totaal 717 territoria werd het voorkomen vastgesteld. De talrijkste soorten waren Roodborst, Merel en Koolmees. In het gebied werden vijf soorten aangetroffen die in Nederland als vrij schaarse broedvogel bekend staan, namelijk Buizerd, Sperwer, Groene Specht, Zwarte Specht en Kleine Bonte Specht. Weidevogels werden niet meer broedend aangetroffen op Einde-Gooi. Soorten die struikgewas en andere lage vegetaties, vooral die houtsingels bewonen, bleken te zijn afgenomen.

Dick A. Jonkers: Broedvogels van Einde-Gooi in 1989. 21 bladzijden, 2 bijlagen, 49 verspreidingskaarten, 1 bedrijfskaart, 5 figuren (1989). Uitgave nummer 67 van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, postbus 1028, 1200 BA Hilversum.

Vijf bosterreinen aangewezen als reservaat

Er zijn opnieuw vijf bosterreinen aangewezen als bosreservatenproject van 1978. Hiermee wordt beoogd de bosecologische kennis te vergroten en deze toepasbaar te maken voor het beheer van bossen. Daarnaast bestaat reeds enige jaren een onderzoekprogramma waaraan het Instituut voor Bosbouw en Groenbeheer 'De Dorschkamp', het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en het Fysisch, Geografisch en Bodemkundig Laboratorium van de Universiteit van Amsterdam deelnemen.

Het beheer in de bosreservaten bestaat uit het minimaliseren van storende factoren van buitenaf. Hierdoor kunnen de natuurlijke processen die in de bosreservaten plaatsvinden, zo goed mogelijk worden bestudeerd.

Uiteindelijk zullen de bosreservaten gezamenlijk een representatief beeld van de in Nederland voorkomende bossen vormen.

Bij deze aanwijzing gaat het om de volgende bosreservaten:

- 'Leender Bos', circa 28,5 ha, gelegen in Staatsbosbeheer (SBB) beheer subject Leende, representatief voor heide-ontginningsbos met grove den;

- 'Schone Grub', circa 15 ha, gelegen in Staatsbosbeheer-beheersobject Savelsbos, representatief voor hellingbossen in Limburg;

- 'Grienden van De Dood', circa 32 ha, gelegen in Staatsbosbeheer-beheersobject Brabantse Biesbosch, representatief voor doorgeschoten wilgegrienden;

- 'Diever Zand', circa 32 ha, gelegen in Staatsbosbeheer-beheersobject Smilde, representatief voor stuifzandbebossing met grove den;

- 'Kloosterkooi', circa 28 ha, gelegen in Staatsbosbeheer-beheersobject De Weerribben, representatief voor berken-elzenbroek op verland laagveen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, postbus 20401 2500 EK 's-Gravenhage. Persbericht no. 172, 28 november 1990.

Advies inzake Herschikking Taken natuur, milieu, bos en landschappen

Goed contact met de personen en organisaties die in de praktijk het natuurbeleid - waaronder het wildbeheer - moeten uitvoeren is van groot belang voor het welslagen van dit beleid.

In de provincie, waar feitelijk contact met de burger inzake faunabeheer, wildbeheer en jacht plaatsvindt.

En ook op het niveau van de Rijksoverheid, waar aandacht voor de praktijk een onontbeerlijk element van de beleidsontwikkeling en kwaliteitsbewaking moet zijn.

Dit staat in het door de minister gevraagd advies dat de Jachtraad onlangs uitbracht over de 'Herschikking van Taken op het gebied van natuur, milieu, bos en landschap', die zich momenteel op het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voltrekt.

Bij de uitvoering van de herschikking dient hieraan bijzondere aandacht besteed te worden.

Nu komen deze, met elkaar samenhangende taken, als het ware 'in één loket'; daardoor kan de herkenbaarheid en aanspreekbaarheid van dit beleidsterrein voor de praktijkmensen groter worden.

Als de afzonderlijke sectoren goed herkenbaar en aanspreekbaar blijven en ook in de naamgeving van de nieuwe directie zichtbaar zijn.

Het is voor het contact met de praktijk ook belangrijk dat medewerkers met specifieke kennis van deelterreinen in de gehele organisatie behouden blijven.

Zij kunnen, door generalistische kennis te combineren met specifieke kennis onmisbare schakelfuncties vervullen.

Dit kan ten goede komen aan de doorstroming en inhoud van informatie ten behoeve van beleid enerzijds en uitvoering anderzijds.

De Jachtraad wijst op de reeds gesignaleerde problemen, ontstaan door het ontbreken van dergelijke schakels (bijvoorbeeld afhandeling wildschadезaken).

De Jachtraad onderschrijft dat in elke directie van het ministerie de zorg voor het milieu een integraal onderdeel van het beleid is.

Daarbij te hanteren milieunormen moeten zowel door milieuhygiënische criteria (schoon water, bodem, lucht) als door ecologische randvoorwaarden (normen van de levende materie) worden bepaald.

De Jachtraad acht het daarom noodzakelijk dat via coördinatie integrale ontwikkeling en uitvoering van normstelling op het gebied van milieu en ecologie blijft, cq. gaat plaatsvinden.

De Jachtraad mist op dit punt een uitwerking. De Jachtraad acht het van groot belang dat duidelijk wordt aangegeven hoe de vereiste coördinatie in de nieuwe constellatie zal plaatsvinden.

De Jachtraad vertrouwt erop, dat het aantal medewerkers afgestemd zal zijn op het toenemend aantal taken van de nieuwe directie.

De Jachtraad zal gaarne nader adviseren over de uitwerking op onderdelen.

Persbericht nummer 161 (15 november 1990) van de Jachtraad.

Internationaal stootvogelnieuws

In de onlangs verschenen 10de Newsletter van de World Working Group on Birds of Prey and Owls (WWGBP) valt zoals gewoonlijk veel interessant stootvogelnieuws te lezen. In februari 1988 organiseerden de Russen hun tweede stootvogelconferentie in Kiev. In de Sovjet-Unie zijn broedprogramma's gestart voor onder andere Sakervalken, Lammergieren en Steller's Zeearenden. In onder andere de Baltische republieken, Estland, Letland en Litouwen en in Wit-Rusland is men begonnen met het plaatsen van kunstnesten voor stootvogels, het scheppen van rustgebieden rond nesten en het aanleggen van voerplaatsen. De boete op het doden van arenden en grote valken werd verhoogd tot 500-1000 roebel per geval. Voor jagers die opereren op Kamtsjatka werd een regeling geïntroduceerd dat ze vergoedingen toucheren indien kan worden aangetoond dat Steenarenden en Steller's Zeearenden zich vergrijpen aan in vallen gevan-

gen pelsdieren. Met zorg nam de conferentie kennis van de dood van honderden Steppenarenden in het Kaspische gebied als gevolg van elektrocutie, van de snel in omvang toenemende jacht op trekkende stootvogels in Georgië en van de toenemende illegale handel in stootvogels voor preparatiedoeleinden. Havik, Bruine Kiekenkief, Buiزند en Boomvalk nemen in de USSR in aantal toe. De zeldzaamste stootvogels zijn Lannervalk (geen broedgeval de afgelopen veertig jaar), Havikarend (laatste broedgeval in 1986 in Toerkmenistan) en de Witbandzeearend die reeds een halve eeuw niet binnen de grenzen heeft gebroed.

Voorts geeft de Newsletter een overzicht van de stand van zaken met de Madagascar-Slangenarend. Deze aparte soort komt alleen op het eiland Madagascar voor, maar is sinds 1932 niet meer gezien. Zoals bekend is ook op Madagascar het tropische regenwoud grotendeels geëlimineerd en veel onderzoekers beschouwden de Madagascar-Slangenarend dan ook als uitgestorven. Van tijd tot tijd gaven mededelingen van autochtonen dat de soort nog zou bestaan, aanleiding tot expedities, maar tot dusver tevergeefs. Een door de universiteit van Cambridge in het najaar van 1988 uitgezonden expeditie naar de lokatie op Madagascar, waar de meeste kans op overleving van de arend is, kwam terug met de mededeling overtuigd te zijn dat deze nog steeds bestaat. Boeiend is in de Newsletter te lezen hoe men zich op de Filippijnen inspant de Filippijnen-Arend te redden, waarschijnlijk de krachtigste en in ieder geval indrukwekkendste stootvogel van deze aarde. En met minder dan driehonderd exemplaren ook een van de zeldzaamste.

Aangetoond is dat ieder paar Filippijnenarenden een territorium van circa 100 km² tropisch regenwoud nodig heeft. Tussen 1969 en 1988 slonk op de Filippijnen het areaal tropisch regenwoud van 10,5 naar 6,5 miljoen hectare en de afname heeft thans een tempo van 2,5% per jaar, hoofdzakelijk door Japanse kapconcessies. Ook nationaal parken blijken niet veilig. Het befaamde Mount Apo Nationaal Park, een van de leefgebieden van de Filippijnen-Arend, heeft belangrijke delen moeten prijsgeven aan kolonisten.

Er is een broedprogramma dat thans met twaalf arenden werkt; de vooruitzichten zijn niet ongunstig. Een in 1985 gelanceerd 'Adopt-a-nest' actie een gesponsord programma - pakt succesvol uit. Volgens dit programma kunnen leden van de bevolking, woonachtig in de gebieden waarin ook de arenden leven, premies verdienen aan de hand van het succes dat een broedpaar arenden boekt. Daarbij zijn drie fasen: een ei (de Filippijnen-Arend legt slechts één ei), een uitgekomen ei en als climax een uitgevlogen jong. Hoe snel het met de Filippijnen-Arend bergafwaarts gaat, moge blijken uit het feit dat de vijf nesten die tussen 1977 en 1979 werden gelokaliseerd waaraan veel onderzoek werd uitgevoerd, inmiddels alle zijn verdwenen. De gebieden zijn geheel kaal gekapt en de arenden zijn weg. De Newsletter geeft tot slot de stand van zaken met betrekking tot Zeearenden in Schotland en

in Joegoslavië, verslag van een in 1988 in Nairobi gehouden (stoot)vogelcongres, de huidige situatie inzake de Slechtvalk in Duitsland en het laatste nieuws over de Californische Condor. Allen die stootvogelwaarnemingen doen aan de Bosporus, worden verzocht hun tellingen in te zenden aan László Haraszthy, Damjanich u. 58, H-1174 Budapest, Hongarije.

■ G.L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam.

De eerste nestbeschermer stond in Cornjum

In het samenwerkingsverband Waterland hebben wij regelmatig met nestbeschermers te maken, afhankelijk van het beweidingsschema en de weidevogelbezetting. Deze betonizeren constructies hebben al jaren een goede bescherming geboden tegen vertrapping van legsels door het vee. Het eerst in Friesland en daarna ook in andere provincies, waar aan weidevogelbescherming wordt gedaan. De uitkomstpercentages van de legsels kunnen verschillen, afhankelijk van de soort broedvogel, de aanwezigheid van Zwarte Kraaien, Eksters of Wezels en de ervaring van boeren of vogelaars, die de beschermers plaatsen. En natuurlijk speelt ook de veebezetting per hectare en het soort vee - koeien, pinken of schapen - een belangrijke rol in het succes.

In Friesland worden nestbeschermers reeds sinds 1950 gebruikt en de jaarverslagen geven voor de laatste jaren de volgende uitkomsten:

jaar	vogelsoort	aantal geplaatste nestbeschermers	uitkomstpercentage
1987	Kievit	1586	84,6%
	Grutto	762	79,8%
	Scholekster	461	86,1%
	Tureluur	246	77,2%
1988	Kievit	2028	79,6%
	Grutto	1022	76,4%
	Scholekster	512	83,8%
	Tureluur	335	76,7%
1989	Kievit	1945	85,8%
	Grutto	988	82,7%
	Scholekster	675	86,8%
	Tureluur	316	85,8%

De lagere uitkomstpercentages van 1988 werden veroorzaakt door een nieuwe serie minder stevige nestbeschermers en de toeloop van een groot aantal minder ervaren mensen, die onvoldoende konden worden begeleid. Hierbij mogen wij natuurlijk niet vergeten dat bij de huidige intensieve beweiding op vele percelen het verlies door vertrapping - zonder nestbeschermers - bijna 100% zou bedragen. Het plaatsen van de beschermers is dus pure winst voor de weidevoelstand.

Het heeft jaren geduurd voor de nestbeschermer op grotere schaal in de praktijk kon worden toegepast, waarbij is voortgeborduurd op een idee van Sjoerd Span (boer, eierzouder, jager en visser), die zijn melkveebedrijf in Cornjum, iets ten noorden van Leeuwarden had. De allereerste nestbeschermer van ons land stond als een monument in zijn tuin en de uitvinderontwerper

zond mij het volgende verslag van de voorgeschiedenis:

'Het zal omstreeks 1937 geweest zijn dat ik tot mijn grote blijdschap een 'broedtsje' kemphaan-eieren vond. Ik had dat in de polder waar ik opgegroeid was nog niet meegemaakt. Echter, helaas, de koeien moesten in het betreffende perceel gebracht worden... Met veel kunst- en vliegwerk, waarbij ik de volle medewerking van mijn vader had, gelukte het om het beweidingsspatroon een vijftal dagen op te schuiven. Op een prachtige voorjaarsmorgen moesten de koeien echter in het perceel en 's middags bij het melken was mijn eerste gang naar het nest. Het was volkomen vertrappt terwijl de jongen hoogstens na twee dagen uitgekomen zouden zijn... Tja en dan begin je te piekeren, hoe ik dit had kunnen voorkomen? Alles daarna proberen, wel zeer effectief maar in de praktijk in groter verband ook zeer onbruikbaar! Ik denk aan slaan van paaltjes in driehoeksverband om de broedvogel (Kievit, Grutto, Tureluur, eendachtigen, het maakt niet uit) en dan puntdraad aanbrengen. Zoals gezegd, het hielp wel afdoende. Zo ook in land, waar zich een schrikdraadafrastring bevond, een aftapdraadje richting broedvogel, drie paaltjes met isolatoren en klaar was Kees. Helaas lang niet altijd schrikdraad aanwezig, dus alleen incidenteel bruikbaar.

Het was kort na de Tweede Wereldoorlog, in 1947, toen ik op de gedachte kwam een soort kooitje over een weidevogelnest te plaatsen. Dit bleek, in principe althans, het ei van Columbus te zijn.

's Avonds na afloop van het werk met een ruwe schets naar de dorpsmid van Cornjum, F. Elzinga. Deze eierzouder was meteen enthousiast en laste de volgende dag de eerste Nederlandse nestbeschermer in elkaar. Toegegeven, grof, zwaar, zeer onhandig, maar al spoedig bleek, wel effectief. Ik zou bij benadering niet weten hoeveel jonge vogels in de loop der jaren daaronder hun doppen doorbroken hebben. Soms gebruikten wij deze beschermers wel vier keer in één broedseizoen.

Het grote probleem was het vervoer. Met een tiental nestbeschermers van deze constructie de polder in, het was geen doen, om maar niet te spreken van het transport per fiets. Een vogelwachter kreeg de lange poten in de fietsspaken en het ging 'mâl' zoals wij in Friesland zeggen. Er is nadien heel wat geëxperimenteerd waarbij dr. O. Bosma, huisarts te Stiens, een voortrektersrol speelde. Uit al die probeersels is uiteindelijk het thans algemeen gebruikte type ontstaan. De nestbeschermers is dus niet uitgevonden door 'Vogelbescherming', maar een produkt van die vermaledijde Friese 'eierrapers'. Ik zeg dit maar met enige klem omdat ik soms de indruk krijg dat anderen wel eens de neiging hebben met de Friese veren te pronken.'

Tot zover het verhaal van Sjoerd Span, oudvoorzitter van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, die destijds aan al haar afdelingen het parool door gaf: 'De nesten moatte mûtskes ha' (de nesten moeten mutsjes hebben). In juni 1980 werd Span wegens zijn bijzon-

dere verdienen voor de weidevogelbescherming door 'Vogelbescherming' onderscheiden met 'De Gouden Lepelaar'.

De eerste gegevens over de constructie, experimenten en langzame verspreiding van de eerste nestbeschermers in Friesland zijn te vinden in de jaarverslagen van de plaatselijke Friese vogelwachten, onder andere Vogelwacht Jelsum-Cornjum 1947, 1950, 1952 en Vogelwacht Wirdum 1952, alsmede Vogelwacht Warga 1953.

■ Sjoerd Span, De Wier 6, 9056 PM Cornjum & Bert Kamp, Burgemeester Hoggwerstraat 271, 1064 CP Amsterdam-Slotermeer.

Kokmeeuwen en Visdieven prederen kuikens van Dwergsterns

Het is bekend dat van Dwergsterns de reproductie in sommige jaren laag is als gevolg van hevige predatie door Kokmeeuwen. Dit was ook in 1990 het geval op de Hooge Platen, een zandplaat in de Westerschelde. Dit gebied ligt enkele decimeters boven springvloedniveau en hier nestelen al jaren meer dan honderd paren Dwergsterns met in de directe omgeving van de kolonie enkele tientallen paren Visdieven en ook enkele Kokmeeuwen. Het broedsucces van de Dwergsterns is wisselend en hangt vooral af van het voedselaanbod, de gevolgen van de hoge tijden en de predatie door Kokmeeuwen. Als de Dwergsterns arriveren is de broedplaats niet of nauwelijks begroeid, later in de zomer verschijnt er enige vloedmerkevegetatie bestaande uit zomerannuëlen.

In verhouding tot voorgaande jaren hadden zich in 1990 vrij veel Visdieven en Kokmeeuwen in de directe omgeving van de Dwergsterns gevestigd: respectievelijk honderdendertig paren. Tevens ging de vestiging van nieuwe paren nog tot lang in de zomer door. Dit fenomeen hangt vermoedelijk samen met de gevolgen van de februaristorm en is derhalve naar verwachting incidenteel. Tijdens deze stormperiode is een groot deel van de meerjarige vegetatie, dat de duintjes vormt, weggespoeld. Deze duintjes vormden het favoriete habitat van een paar honderd Visdieven en Kokmeeuwen, waarmee deze vogels in één klap dakloos werden. Kokmeeuwen werden dit jaar nestelend aangetroffen in het open zand of tussen aangespoeld zeewier; een zeer ongebruikelijke nestelplaats.

Bij de aanvang van het broedseizoen zag het er voor de Dwergsterns al onaantrekkelijk uit op de schelpenbank omdat een betrekkelijk groot aantal Visdieven en Kokmeeuwen zich hier leek te gaan vestigen. De drukte werd de Dwergsterns kennelijk te veel want ze weken uit naar de randen. Het nadeel van deze plek is dat het lager ligt en dus gevoeliger voor overstroming. Het eerste deel van de broedcyclus verliep nog naar wens en er deden zich geen ongeregelheden voor. Tijdens de controletoelatings kort na het uitkomen van de eieren was gebleken dat er nauwelijks kuikens van de Dwergsterns aanwezig waren. Op 20 juni werd de schuilhut betrokken en werd het wel en wee in de kolonie gedurende 24 uur van nabij bekeken. Al snel werd duidelijk dat het voedselaanbod voldoende was: grote en kleine visjes werden gevoerd, zowel Sprot als

Zandspiering. In sommige gevallen weigerden de kuikens het aangeboden voedsel zelfs; een signaal dat ze verzadigd zijn. In dat geval eten de oudervogels de vis zelf op.

Twee nestjes met elk twee kuikens van drie à vier dagen oud lagen dichtbij de hut en konden nauwlettend worden geobserveerd. Kort nadat de schuilhut was betrokken, hervatte het dagelijks leven van de sterns zich. Als een Dwergsternkuiken wordt gevoerd, maakt hij/zij direct na de voeding een kort uitstapje van ongeveer vijftig centimeter, defaaceert en rent terug naar één van de oudervogels. Predatie vindt bijna altijd plaats tijdens zo'n uitstapje.

Alle vier geobserveerde kuikens werden binnen 24 uur gepredeerd, echter drie van de vier werden opgepikt door een Visdief. Deze bood het kuiken aan een toekomstige partner aan, op de manier zoals het gebruikelijk is dat een visje dienst doet. Het tegenstribbelende kuiken werd geschud en in het water ondergedompeld. Na een aantal balshandelingen was het kuiken dood en werd vervolgens weggegooid. Het vierde kuiken werd door een Kokmeeuw gepredeerd.

De meeste kuikens werden op de leeftijd van één à twee dagen oud gepredeerd, vaak zelfs als ze nog maar net uit het ei waren en nog niet opgedroogd. Predatie vindt dan plaats als de broedende oudervogel opstaat om een eischaal te verwijderen of om zich te draaien.

Na vele honderden uren schuilhutwaarnemingen bij nestelende Dwergsterns had ik nog nooit eerder gezien dat Visdieven zich schuldig maakten aan de kaap van andermans kuikens. Aan de kopkaptekening en de snavelkleur was te zien dat het steeds de zelfde Visdief betrof. Wellicht een psychopatische afwijking?

■ René Beijersbergen, De Millianostraat 28, 4511 HM Breskens.

Golfcrisis stoort vogeltrek

Masquat - De Awacs-radartoestellen op militaire vliegtuigen die dezer dagen (september 1990) in het gebied van de Golf patrouillevluchten maken, delen het luchtruim met miljoenen vogels die hun najaarstrek naar warmere gebieden maken. Onder hen de Ooievaar.

Dit is het seizoen dat veel vogels uit Europa naar hun winterkwartieren in Oost- en Zuidoost-Afrika trekken. De Ooievaar kent in Europa een westelijke en een oostelijke populatie. De westelijke vliegt over Spanje en de Straat van Gibraltar, de oostelijke trekt vooral langs Turkije, Libanon, Israël en Egypte. Een aantal Ooievaarders kiest evenwel een langere weg langs de Golf, over Oman. De vogels worstelen tijdens hun tocht niet zelden met krachtige tegenwind en gebrek aan voedsel en water. Zij hebben weinig behoefte aan extra moeilijkheden in de vorm van brullende motoren in enorme stalen gevaarten. De Ooievaar kan, voortgestuwd door thermiek, boven de woestijngebieden enorme afstanden afleggen, maar als de thermische krachten het laten afweten, zoekt hij een plekje om te landen en zich te voeden met sprinkhanen en andere insecten. Een van de gebieden waar hij in het verleden een welkome gast was, is Oman. Een deskundige op vo-

gelgebied is Michael Gallagher, conservator van het Natuurkundig en Historisch Museum van Oman en schrijver van het naslagwerk 'Vogels in Oman'.

Gallagher zegt dat uit ringen die soms worden aangetroffen om de poten van dode vogels, is geconcludeerd dat vele Ooievaars afkomstig zijn uit Duitsland, Hongarije en Tsjechoslowakije. Tot op heden zijn in Oman nog geen Ooievaars waargenomen, aldus Gallagher. Hij zegt geen oorzaak te kunnen geven. Van grote invloed zijn ongetwijfeld de weersomstandigheden, maar het laat zich aanzien dat de militaire vliegtuigen die druk patrouilleren wegens de Golfcrisis, de vogelkolonies afschrikken en angst aanjagen. Hij kan geen verklaring geven voor het feit dat veel Ooievaars de langere wegroute langs de Golfkust verkiezen boven de veel kortere via de kust van de Middellandse Zee. In Oman zijn sinds 1912 de vondsten van geringde vogels bijgehouden en op grond hiervan is vastgesteld dat het gebied deel uitmaakt van de najaarstrek van de Ooievaar. In de andere Arabische Golfstaten wordt de Ooievaar zelden waargenomen en meestal slechts in kleine aantallen. Waarnemingen van grote aantallen komen ook voor, maar dat gebeurt onregelmatig. In april 1967 vloegen 65 tot 70 exemplaren in noordelijke richting boven Koeweit. In september 1984 landden ongeveer 300 Ooievaars op het vliegveld van Abu Dhabi, voor de kust van de Verenigde Arabische Emiraten.

Bron: Het Laatste Nieuws, 26 september 1990.

Noord-Holland vecht voor zijn weidevogels

Op 15 maart 1990 demonstreerden leden van de Noordhollandse verenigingen 'Wierhaven' en 'De Windbreker' op de Afsluitdijk om Friese eierrapers duidelijk te maken dat zij in Noord-Holland niet welkom waren. De actie die in de landelijke pers veel aandacht kreeg, miste haar doel niet. De stroom van Friezen van voorgaande jaren, vaak met een polsstok op het dak van de auto, bleef uit.

De eierrapers die het zonder schriftelijke vergunning van de boer toch probeerden, werden door patrouillerende vogelbeschermers op de vingers getikt of door AID of politie geverbaliseerd. Berichten uit andere delen van het land doen veronderstellen dat de eierenrapers voor een deel hun 'werkterrein' hebben verlegd. Met name Drenthe en Overijssel moesten het ontgelden. Op precies de zelfde dag dat 'Wierhaven' en 'De Windbreker' hun actie op de Afsluitdijk hielden, werd Nederland voor de tweede maal door het Europese Hof in Luxemburg veroordeeld, omdat het zijn wetten nog steeds niet heeft aangepast aan de Europese Vogelrichtlijn. Een blamage voor ons land.

Wie zou denken dat onze bestuurders in Den Haag zich deze tweede veroordeling zouden aantrekken heeft het mis.

Oók voor het broedseizoen 1991 is er wettelijk niets veranderd.

Dat men het in Noord-Holland hoog opneemt mag blijken uit het feit dat alle samenwerkende vogelwerkgroepen (SNV) en de Milieufederatie Noord-Holland het provinciebestuur met klem hebben gevraagd voor hun provincie in Den Haag een wijziging te bepleiten van de raapdata. Deze wijziging bij algemene maatregel van bestuur houdt in dat gevraagd is de raaptijd in te laten gaan op 1 februari en hem op de zelfde dag weer te sluiten.

De Noordhollandse natuurbeschermers hopen dat hun verzoek wordt gehonoreerd, want dan kan eerder met het plaatsen van nestbeschermers en markeringsstokjes worden begonnen.

■ Arnold Gronert, Natuurorganisatie 'De Windbreker', Petten, Plein 1945 9, 1755 NH Petten.

'De Gemaskerde Lepelaar' contra autovogelen

Afgelopen jaar is de NJN-Nijmegen en later 'De Gemaskerde Lepelaar' twee maal in actie gekomen tegen autovogelen. Hiermee wordt het vogels kijken bedoeld waarbij gebruik wordt gemaakt van de auto. Vooral in de weekenden worden vele natuurgebieden bezocht door grote

Op 15 maart 1990 maakten acties de Friese eierrapers duidelijk dat zij in Noord-Holland niet welkom waren.

Foto: Joop Fenstra.

Met een groot spandoek werden de bezwaren duidelijk gemaakt.

aantallen autovogelaars. Die gebruiken niet alleen de auto om ter plekke te komen maar ook nog eens om het gebied te doorkruisen (met de verrekijker uit het raampje gepriemd).

Wij maken bezwaar tegen autovogelen omdat het zeer kwalijke gevolgen heeft voor de natuur. De uitstoot van stikstofoxiden door het autoverkeer levert een grote bijdrage aan zure regen. Die heeft tot gevolg dat de biotopen van vele vogelsoorten worden vernietigd (verminderde vitaliteit van bomen, vergrassing van de hei en dergelijke). Voorbeelden van soorten die mede hierdoor zijn achteruitgegaan: Korhoen en Groene Specht. Mogelijk heeft zure regen ook directe schadelijke effecten op het broedsucces van vogels. Bij een onderzoek op de Veluwe werd gevonden dat steeds meer vogelsoorten slechte eieren leggen ten gevolge van kalkgebrek. Andere uitlaatgassen zoals koolmonoxide, koolwaterstoffen en roet zijn erg schadelijk voor het milieu en voor onze eigen gezondheid!

Ook worden er jaarlijks een groot aantal vogels doodgereden door het autoverkeer. Bij soorten als Nachtzwaluw en Kerkuil is het aantal verkeersslachtoffers relatief groot.

Technische oplossingen zoals de katalysator rechtvaardigen het gebruik van de auto allerm minst. Een schone auto bestaat niet. Verder zullen er door de sterke groei van het wagenpark extra (snel)wegen worden aangelegd die weer de zoveelste aanslag op ons landschap plegen. Natuurgebieden worden doorsneden en geïsoleerd terwijl de rust wordt verstoord. Vogels, andere dieren en planten zullen hier nog meer van te lijden hebben.

Daarom pleiten wij voor natuur- en vogelvriendelijke excursies te voet of op de fiets! Op de fiets hoor en zie je veel meer vogels dan wanneer je in de auto zit. Ook het openbaar vervoer in combinatie met fietsverhuur biedt een goede mogelijkheid om vogelkijkgebieden te bezoeken. Fietsen zijn te huur bij alle grote stations en bij vele particuliere instanties. De adressen zijn verkrijgbaar bij de plaatselijke of regionale VVV's. Busexcursies vormen een ander alternatief voor autovogelen, met name voor tochten georganiseerd door natuurorganisaties.

Beide acties tegen autovogelen waren een groot succes. Op 3 maart vond de eerste actie plaats op de Waalbanddijk ter hoogte van de Oude Waal in de Ooijpolder bij Nijmegen. Die dag was er namelijk een vogelexcursie met de auto door de landelijke 'Vogelbescherming' georganiseerd. Omdat de Lepelaar het symbool is van de 'Vogelbescherming' hebben wij gekozen voor de gemaskerde Lepelaar als vignet en naam van onze actiegroep. Acht leden van de Nijmeegse afdeling van de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie) hielden een groep van tien auto's aan. Met een groot spandoek ('Autovogelen is natuur verloochenen') maakten wij onze bezwaren duidelijk. Aan de autovogelaars werden pamfletten uitgedeeld waarin precies stond waarom wij deze actie voerden. Zij gaven ons zonder slag of stoot gelijk. De reactie van de 'Vogelbescherming' was positief. Zij heeft ons toe-

Een gemaskerde Lepelaar op de fiets tijdens de acties.

gezegd dat er in de toekomst geen nieuwe excursies met auto's worden georganiseerd. Voorlopig is dat het enige concrete resultaat dat tot nu toe is bereikt.

Op 1 juli kwam 'De Gemaskerde Lepelaar' in actie. Ditmaal werden bij het meest bekende vogelkijkpunt in Nederland, namelijk de Knardijk bij de Oostvaardersplassen, alle autovogelaars opgewacht door vier actievoerders met een spandoek. Een heuse gemaskerde lepelaar (met labjas, gasmasker en lepelaarsnavel) deelde pamfletten uit aan de enigszins onthutste autovogelaars. Het was die dag niet buitengewoon druk vanwege het sombere weer, maar desondanks werden vijftig auto's aangehouden. Diverse landelijke kranten waren aanwezig om verslag te maken van de actie. Ook Omroep Flevoland besteedde aandacht aan onze actie. Dergelijke publiciteit is erg belangrijk aangezien de actiegroep uniek is in het aanklaarten van het autovogelprobleem.

In hoeverre is autovogelen te rechtvaardigen?

Aan de autovogelaars werden pamfletten uitgereikt.

Twee factoren spelen een belangrijke rol bij het autovogelen. Op de eerste plaats is dat gemakzucht. Met de auto komt men nu eenmaal eenvoudiger en sneller op de plaats van bestemming. Verder is de auto een comfortabele schuilplek tegen kou, wind en regen. Dat laatste valt niet te ontkennen maar een echte natuurliefhebber durft zich bloot te stellen aan de elementen (ook een onderdeel van de natuur!). Autovogelen is een snelle, gehaaste manier van natuurgenieuen die ten koste gaat van de natuur. Met wat extra moeite en wat meer tijd kan een gebied rustig en grondig worden bekeken per fiets of te voet. Verder wordt vaak het argument aangevoerd dat de auto een perfecte en voor vogels nauwelijks versturende schuilhut is, in tegenstelling tot een fietser. Dit geldt echter alleen voor specifieke situaties zoals ganzen kijken of fotograferen. De verstoring door fietsers is niet groter dan bij autovogelen maar hangt af van de manier waarop naar vogels wordt gekeken. Men kan uitstekend vogelen wanneer men zich rustig gedraagt, onopvallend kleedt en voldoende afstand neemt tot de vogels.

De BDA (Dutch Birding Association) is ook om haar reactie op onze acties gevraagd. Deze or-

ganisatie vertegenwoordigt de twitchers dat wil zeggen soortenjagers in Nederland. Twitchers voelen zich genoodzaakt - na het raadplegen van de vogellijn - naar afgelegen gebieden te gaan en ze slepen daarbij zware, kostbare apparatuur met zich mee. De DBA houdt dan ook stug vol dat haar leden zijn genoodzaakt te gaan autovogelen om zeldzame vogels te registreren. Het is echter ridicul voor deze merkwaardige hobby zo veel autokilometers te maken.

'De Gemaskerde Lepelaars' is van mening dat de nadelen van het autovogelen veel groter zijn dan de voordelen. De bezwaren moeten eigenlijk in een veel ruimer verband worden gezien. Het autoverkeer in Nederland rijst de pan uit. Wanneer 'natuurvrienden' niet het goede voorbeeld geven, wie moet dat dan wel doen? Wij hopen dan ook dat u voortaan de auto laat staan (speciaal bij het vogels kijken) en zo de vogels ook daadwerkelijk beschermt!

■ Gijs Kurstjens namens NJN-Nijmegen/De Gemaskerde Lepelaar, Mozartstraat 15, 6521 GB Nijmegen, 080-232 657.

Auto en milieu

De Stichting Natuur en milieu en het Wereld Natuur Fonds hebben een brochure uitgegeven met de ware feiten over de effecten van de auto op de natuur en het milieu. Een klein jaar geleden gaf de BOVAG/RAI een brochure over dit onderwerp uit die echter zo eenzijdig en onzorgvuldig was dat de Reclame Code Commissie hem als 'misleidend' betitelde.

Theo Haffmans: Auto en milieu. 23 bladzijden (1990). Te bestellen door overmaking van f 3,25 op giro 3 130 252 ten name van Milieubook, Amsterdam, onder vermelding van 'Auto en milieu'.

Aandacht voor:

Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland (SOVON)

Bij menig Nederlandse vogelaar is de vereniging Sovon niet onbekend. In de periode 1973-1977 is door het Sovon, toen nog een stichting, een veldonderzoek gehouden naar de broedvogels in Nederland. De Atlas van de Nederlandse Broedvogels (1979) is hiervan het belangwekkend resultaat. Voor het eerst was via kaarten meer algemeen inzicht te krijgen in het voorkomen van onze broedvogels. De organisatie was in die tijd nog gevestigd in het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Arnhem. Sovon groeide uit zijn 'jasje' zodat naartig gezocht is naar een andere vestigingslokatie. Deze werd in 1988 gevonden in de villa Wylterberg te Beek-Ubbergen (Gelderland). De villa is gebouwd in de periode 1921-1924 door de architect Otto Bartning. Het is lang een centrum geweest voor kunstliefhebbers zoals schilders, fotografen en muzikanten. In 1987 kwam de uitvoerige Atlas van de Nederlandse Vogels uit. Een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van de Nederlandse vogelkunde. De inhoud van het boek strekt immers verder dan alleen het voorkomen van broedvogels.

Deze publikaties konden uiteraard alleen tot stand komen door een deskundige staf, wetenschappelijke begeleiding en vele duizenden vrij-

In 1988 verhuisde de Sovon naar de villa Wylerberg te Beek-Ubbergen.

Foto: F. Hustings.

willigers. Per 1 januari 1991 bestaat de staf uit maar liefst twaalf vaste medewerkers. De mogelijkheid om al die 'vogelvrije' vogelaars mee te laten functioneren in projecten die zowel wetenschappelijke als natuurbeschermingsaspecten hebben, is een belangrijk argument voor het bestaan van deze organisatie.

Bij Sovon lopen momenteel projecten waar vrijwel iedere vogelaar individueel of in groepsverband aan kan bijdragen. Te denken valt aan het project Punt Transectelling van wintervogels (PTT), het Bijzondere Soorten Project (BSP) voor broedvogels en niet-broedvogels enzovoort. Het voorlichtingsmateriaal over de projecten is keurig verzorgd. Regelmatig wordt het informatieblad Sovon-Nieuws uitgegeven waarin verslag gedaan wordt in de vorm van opmerkelijke berichten en overzichten van al de activiteiten.

De activiteiten en contacten van Sovon zijn erg uitgebreid en strekken zich zelfs uit tot ver buiten onze eigen nationale grenzen. De bevindingen in het buitenland kunnen immers ook van belang zijn voor onze 'eigen' vogels.

Als u, of de organisatie waarvan u lid bent (nog) niet bekend is met het werk van Sovon, neem dan eens de moeite om er naar te informeren. Nederland is door deze vereniging opgedeeld in een groot aantal districten met vaste deskundige coördinatoren. Die zijn niet alleen bereid om uw vragen te beantwoorden of u te helpen bij het opstarten van projecten. Zij kunnen ook een voorlichtingsavondje verzorgen voor groter publiek. Nadere informatie: Sovon, Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen, 08895 - 43 753.

Sovon roept sollicitanten op

Sovon zoekt ten gevolge van een reorganisatie voor de afdeling Monitoring een Projectmedewerker m/v (24 uur per week) voor één jaar, terwijl per 1 maart 1991 een tijdelijke vacature voor de functie van Inventarisatiemedewerker m/v (32 uur per week) ontstaat.

Voor nadere informatie over de taakinhoud kan telefonisch contact worden opgenomen met Johan Bekhuis of Frank Saris voor de eerste functie en met Rob Vogel voor de tweede functie. Voor informatie over de sollicitatieprocedure kan men zich tot Henk Nijmeijer wenden. Telefoon 08895-43 753.

Abdims Ooievaar

In de rubriek 'Veldwaarnemingen' van 'Het Vogeljaar' 1990, nummer 5, bladzijde 238 wordt vermeld dat vanaf 20 augustus 1990 langs de weg Nijverdal-Raalte een Zwarte Ooievaar zou zijn gezien. Omdat deze determinatie kennelijk niet is gecorrigeerd, meld ik u dat de vogel (die ik heb gefotografeerd; zie bijgevoegde foto) een Abdims Ooievaar was, een Afrikaanse soort waarvan het hoogst onwaarschijnlijk is dat hij Nederland in wilde staat kan bereiken. Omdat Abdims Ooievaars wel vaker worden doorgegeven als Zwarte Ooievaars, is het nuttig te wijzen op enkele opvallende verschillen tussen beide soorten.

Abdims Ooievaar, langs de weg Nijverdal-Raalte, augustus 1990.

Naar een dia van Paul Knolle.

De Abdims Ooievaar is kleiner dan de Zwarte Ooievaar. De Abdims Ooievaar heeft een iets kortere grijsgroene snavel met een roodachtige punt; bij jonge vogels kan de hele snavel roodachtig zijn. Adulte Zwarte Ooievaarders hebben een rode snavel, juveniele een geheel grijsgroene. De Abdims Ooievaar heeft blauwgekleurde naakte huid op de wangen en grijsgroene poten met rode 'knieën' en tenen (bij de volwassen Zwarte Ooievaar in hun geheel rood of roodachtig, bij jonge vogels geheel grijsgroen). Verder is de gloed over de zwarte veren anders getint, maar dat is een subtiel verschil. Bij vliegende Abdims Ooievaarders kan men een witte wig op de rug en een witte stuit zien; de Zwarte heeft een geheel donkere rug. Ten slotte heeft de Abdims Ooievaar een grote(re) witte vlek op de dekveren van de ondervleugel, een kortere nek dan de Zwarte Ooievaar en minder ver uitstekende poten.

Beide soorten zijn op grond van (combinaties van) genoemde kenmerken gemakkelijk te onderscheiden. Ik hoop met deze korte toelichting vergissingen (en teleurstellingen) te kunnen voorkomen.

■ Paul Knolle, Venderinklanden 13, 7542 MK Enschede.

Oostenrijks natuurbeschermingsproject ontvangt internationale onderscheiding

Tijdens een ceremonie op 12 december 1990 in het historische Zeevaart Museum te Amsterdam werd een Oostenrijks project uitgeroepen tot Europees Natuurbeschermings Project van het jaar. Het winnende project werd bekend gemaakt door de heer L.J. Brinkhorst, Directeur-Generaal voor Milieuzaken van de Commissie der Europese Gemeenschappen.

Het Oostenrijkse project onder de titel 'Erhaltung des Thaya-Thals' heeft met succes de overheid van Beneden-Oostenrijk ertoe overreed om de unieke en afgelegen vallei van de rivier Thaya te beschermen, en heeft zodoende deze vallei gered van het onder water laten lopen dat nodig was voor een hydro-electrisch project. De organisatoren zijn nu in discussie met de autoriteiten aan de Tsjecho-Slowaakse kant van de vallei over de mogelijkheden om deze streek als een bilateraal nationaal park te handhaven.

Om de Europese Natuurbeschermings Onderscheiding wordt nu in veertien landen gedongen: Oostenrijk, België, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Zwitserland en Groot-Brittannië. Ieder meedingend land heeft een nationale voorselectie, waarbij geldprijzen worden uitgelooft aan individuen, gemeenschapsgroepen, en kleine bedrijven die zich bezig houden met conservatie-initiatieven op een van de volgende vier categorieën - Natuurlijk Milieu, Erfnalatenschap, Projecten door de Jeugd en Conservatie Machinebouw. Van de winnaars van deze vier categorieën wordt er één uitgeroepen tot Nationaal Conservatie Project van het jaar en dit project gaat door naar de Europese Finale.

Op de finale beschouwt een internationale jury van conservatie-experts de ingediende projecten van de veertien nationale winnaars en beslist welke daarvan de onderscheiding Europees Conservatie Project van het Jaar zal ontvangen, waarbij de prijs bestaat uit een speciaal gemaakt bronzen trofee en een geldprijs van U.S. \$10.000 die kan worden toegevoegd aan de bedragen die al in eigen land waren uitgelooft. De Europese Conservatie Onderscheidingen, die worden georganiseerd door The Conservation Foundation te Londen, Engeland, hebben sinds hun aanvang in 1984 financiële ondersteuning ondervonden van Ford Motor Company Limited.

Het 'Dorp in het Groen' Project van Nederland, wil het herstel bewerkstelligen van de schilderachtige groene schoonheid van kleine dorpjes in de provincie Drenthe, waaraan de dorpsbewoners actief meedoen. Duizenden eikebomen en fruitbomen zijn sinds de laatste oorlog verloren gegaan - Balloo laat zien hoe een dorpie wel kan varen bij een 'Groen Plan' dat werd ontworpen om de privé en gemeenschappelijke groen plekken tot één te maken en uit te breiden.

Jaarboek 'De Kuluut' 1989

De Vogelwerkgroep 'De Peel' is een werkgroep van het IVN-Asten-Someren. De vogelwerkgroep geeft elk jaar een jaarboek uit. Dit maal bevat het zestig bladzijden met artikelen over de broedvogelinventarisatie van de Astense Peel in 1989, 'iets' over de Rietgors, verslag van een vogelvakantie in de Pyreneeën 1-12 juli 1989, laat de Boomklever niet aan onze aandacht ontsnappen, de Kwartel in het Peelgebied in 1989, de broedvogels van de Heittrakse Peel in 1989, eerste waarnemingen van zomergasten 1988 en 1989 in de Peel en omstreken, de Regenwulp in het Peelgebied in 1982-1989.

Prijs van dit jaarboek, jaargang 9: f 5,- (exclusief portokosten). Nadere inlichtingen bij de Vogelwerkgroep De Peel, postbus 126, 5720 AC Asten, 04936-93 224.

Kranteknipsels

Regelmatig ontvangen wij van velen door hen verzamelde kranteknipsels. Niet alleen uit alle delen van Nederland, maar ook uit Duitsland, België, Zwitserland en Frankrijk. Wij zijn daar onze lezers erg dankbaar voor. Hierdoor zijn wij in staat onze lezers vaak interessante berichten door te geven en zelf goed op de hoogte te blijven van talloze ontwikkelingen.

Regelmatig ontvangen wij ook kranteknipsels, onder meer uit de Alkmaarse Courant, van een bepaalde inzender uit Noord-Holland. De adressering is echter onjuist en onvolledig, terwijl géén afzender op de enveloppen is vermeld. Het zou jammer zijn als hierdoor bepaalde zendingen ons niet zouden bereiken. Ons redactieadres is Redactie Het Vogeljaar, J. Taapken, Bielderijklaan 25, 3743 HR Baarn.

Het is gebleken dat er in de regionale dagbladen vaak interessante berichten te vinden zijn die de landelijke dagbladen niet halen. Wij blijven toezending van kranteknipsels met vermelding van naam dagblad en datum zeer op prijs stellen.